

Alvesta
kommun

Alvesta kommun

Riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap

PROGRAM PLAN POLICY **RIKTLINJE**

Beslutat av: Kommunfullmäktige, 1109/2023
Beslutsdatum: 2023-10-10.
Gäller från och med: 2023-10-10
Giltighetstid: Fyra år från beslutsdatum
Dokumentet gäller för: Nämnder och bolag
Ansvarig för uppföljning: Kommunledningsförvaltningen
Diarienummer: KS 2023-00296

Alvesta kommuns styrdokument

Våra styrdokument kan vara av två huvudtyper, aktiverande och normerande. Aktiverande dokument syftar till förändring och utveckling och anger på så sätt hur vi ska agera för att nå ett visst resultat. Normerande dokument reglerar befintlig verksamhet och talar om hur vi ska förhålla oss till en given situation.

Aktiverande

Aktiverande dokument syftar till förändring och utveckling. De förklarar vad vi vill åstadkomma och utformningen av uppdraget.

Program – Anger långsiktiga ambitioner och viljeinriktningar.

Plan – Anger konkreta åtgärder, tidsramar och ansvar.

Normerande

Normerande dokument berör hur vi utför befintlig verksamhet, till skillnad från aktiverande vars uppgift är att bryta nya vägar.

Policy – Anger kommunens principer eller inriktning i en viss fråga.

Riktlinje – Anger absoluta gränser och skakrav.

Innehållsförteckning

Inledning	3
<i>Syfte.....</i>	3
<i>Hållbar samhällsutveckling</i>	3
<i>Vad är idéburet offentligt partnerskap?.....</i>	3
Att ingå IOP	3
<i>Ansvar och samarbetsform</i>	3
<i>Kontroll av att det är en idéburen aktör.....</i>	4
<i>Värderingar och demokrati</i>	5
Grundförutsättningar och kriterier för IOP.....	5
<i>Kommunallagen</i>	6
<i>Upphandlingslagstiftningen</i>	6
<i>EU:s statsstödsregler.....</i>	7
Överenskommelsens innehåll	7
Stöd.....	8
Bilaga - Informations- och stödmaterial.....	9

Inledning

Syfte

Riktlinjerna syftar till att tydliggöra för nämnder och styrelser hur de tillsammans med den idéburna sektorn kan ingå ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) och vilka ramar som då gäller.

Hållbar samhällsutveckling

För att kunna möta både lokala och globala samhällsutmaningar och för att uppnå målen i Agenda 2030 och möta komplexa utmaningar behöver Alvesta kommun ha en bred samverkan med civilsamhället. Vi behöver hitta gemensamma lösningar med våra invånares bästa i fokus. IOP kan utgöra ett verktyg för att styra utvecklingen i önskad riktning.

Vad är idéburet offentligt partnerskap?

Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en samverkansmodell mellan en eller flera idéburna aktörer och den offentliga sektorn. Samarbetet ska bygga på ömsesidigt förtroende där kommunen och den idéburna aktören samverkar kring lösningar på samhällsutmaningar tillsammans, och då varken bidragsfinansiering eller upphandling är lämpliga tillvägagångssätt. Partnerskapet bygger på en samsyn kring mål och målgrupp och kännetecknas av gemensamt ägarskap och engagemang samt gemensam styrning och finansiering¹ för verksamheten, som likvärdiga parter.

Att ingå IOP

Ansvar och samarbetsform

Berörd nämnd/styrelse beslutar om att ingå en överenskommelse inom sitt verksamhets- och ansvarsområde och ansvarar för att överenskommelsen genomförs och följs upp.

Nämnden/styrelsen behöver undersöka om ett eventuellt samarbete med en idéburen aktör kan och bör utformas som ett IOP. I det arbetet bör nämnden/styrelsen bland annat beakta uppgifter om aktören, dess organisation, behov av föreslagen verksamhetsidé med mera. Undersökningarna kan visa att det finns förutsättningar att

¹ Med finansiering menas i detta sammanhang både ekonomiska medel och ideella resurser såsom kompetens.

starta ett IOP, men det kan också visa sig att samarbetet är mer lämpligt som föreningsbidrag eller att verksamhetsidén innebär en upphandlingspliktig tjänst.

Kontroll av att det är en idéburen aktör

Nämnd/styrelse som överväger att ingå ett IOP behöver undersöka om den potentiella samarbetspartnern är en idéburen aktör. En idéburen aktör definieras som en juridisk person som uteslutande har ett allmännyttigt syfte som är angivet i stadgar, bolagsordning, urkund eller motsvarande handling. Som idéburen aktör räknas organisationer som är skilda från det offentliga, marknaden och det enskilda hushållet, där människor organiserar sig och agerar tillsammans kring gemensamma intressen. Verksamheten kan ha olika associationsformer, där den ideella föreningen är den vanligaste. Det kan också handla om stiftelser, registrerade trossamfund eller aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning.

Från och med 1 januari 2023 finns en lag (2022:90) om registrering av idéburna organisationer som bland annat innebär att organisationer har möjlighet att registrera sig i ett särskilt register för idéburna organisationer inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet. En kontroll mot detta register ska göras om organisationen finns med i registret kan nämnd/styrelse utgå ifrån att det är fråga om en idéburen aktör. Eftersom det är frivilligt att registrera sig kan aktören vara en idéburen aktör ändå och nämnden behöver göra en kontroll som visar att nedanstående punkter är uppfyllda:

- Organisationen är en juridisk person.
- Organisationen är inte direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region.
- Organisationen har ett syfte som är oegennyttigt.
- Organisationen bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet.
- Organisationen gör inte några värdeöverföringar till annan än idéburna aktörer eller till forskning.

Följande dokument bör uppvisas i samband med att samtal om ett IOP inleds, i de fall de finns:

- Stadgar
- Beskrivning av organisationens verksamhetsidé och ordinarie verksamhet
- Årsmötesprotokoll

- Verksamhetsberättelse
- Resultat- och balansräkning
- Revisionsberättelse
- Verksamhetsplan och styrelseförteckning
- Uppgift om medlemsantal

Värderingar och demokrati

Nämnden eller styrelsen ska också kontrollera att den idéburna organisationen bedrivs på ett sätt som är överensstämmande med kommunens värderingar, arbete för demokrati, icke-diskriminering, jämställdhet, jämlikhet och mänskliga rättigheter. För att vara aktuell för ett IOP med Alvesta kommun ska aktören bedriva en seriös verksamhet som inte skapar vinst för ägare eller medlemmar, samt har en demokratiskt uppbyggd organisation som bidrar till att uppnå allmännyttiga mål.

Grundförutsättningar och kriterier för IOP

Innan nämnd/bolag ingår ett IOP behöver ställning tas om partnerskapet är förenligt med gällande rätt. Det handlar framför allt om följande regelverk:

1. Kommunallagen
2. Upphandlingslagstiftningen
3. EU:s statsstödsregler

Vid bedömningen är nedanstående kriterier vägledande:

- En eller flera idéburna aktörer utan vinstsyfte och Alvesta kommun enskilt eller tillsammans med andra offentliga parter vill samarbeta kring en gemensam samhällsutmaning.
- Partnerskapet sker i första hand på initiativ av den idéburna aktören för att undvika att kommunen hamnar i en beställarroll, men om initiativet utgår från ett intresse för en utforskande samverkan kring en gemensam samhällsutmaning är det inte avgörande vilken part som bjuder in till dialog i det första skedet.
- Partnerskapet är ett led i att förverkliga kommunens vision, politiska inriktningar och mål och strategier, där de idéburna aktörerna lyfts fram som viktiga.
- Partnerskapet är samfinansierat, där alla parter tydligt bidrar med resurser för att finansiera verksamheten (kompetens, tid, lokaler, ekonomiska medel eller annat).

- Verksamheten avses drivas under längre tid och utvecklas genom gemensam uppföljning, utvärdering och i gemensamma beslut.
- Det finns inte en kommersiell marknad eller konkurrenssituation att vårda.
- Den specifika verksamheten är inte en del av det normerande föreningsbidraget².
- Verksamheten detaljregleras inte av kommunen.
- Partnerskapet tydliggörs i skrift och handling som en samfinansierad och ömsesidig samverkansrelation.

Kommunallagen

Kommunallagens bestämmelser om vad en kommun får ägna sig åt och hur verksamheten får bedrivas gäller, om inte undantag finns i speciallagstiftning, oavsett om en verksamhet drivs inom ramen för IOP eller i någon annan form. Det innebär att en överenskommelse som slutits genom IOP ska reglera en uppgift som i sig är förenlig med kommunallagen. De faktorer som ur ett IOP-perspektiv är av störst intresse är huruvida verksamheten är förenlig med lokaliseringsprincipen och samt är av allmänt intresse.

Lokaliseringsprincipen innebär att verksamheten som huvudregel ska ligga inom kommunens geografiska gränser, eller åtminstone komma kommunmedlemmarna till godo. Vad som är en angelägenhet av allmänt intresse är svårare att bedöma, varför nämnden/bolaget bör ta hjälp av juridisk expertis vid bedömningen.

Eftersom det ska handla om ett allmänt intresse får partnerskapet heller inte innebära ett stöd till enskilda, om inte sådant stöd får lämnas enligt annan lagstiftning, såsom socialtjänstlagen. Det finns också ett generellt förbud i kommunallagen mot att lämna individuellt riktat stöd till enskilda näringsidkare. Stöd till enskilda näringsidkare får endast lämnas om det finns synnerliga skäl.

Upphandlingslagstiftningen

När en kommun köper varor och tjänster ska dessa upphandlas enligt upphandlingslagstiftningen. Ett samarbete inom ramen för ett IOP får inte innebära att kommunen tilldelar ett offentligt avtal enligt upphandlingslagstiftningen. Eftersom förutsättningarna för IOP varierar både beträffande samarbetsformer som verksamheter

² Normerande föreningsbidrag kan exempelvis vara verksamhetsbidrag, aktivitetsbidrag, lokalbidrag eller andra bidrag som aktörer kan ansöka om hos kommunen.

är det omöjligt att generellt ange om det omfattas av upphandlingslagstiftningen eller inte. En bedömning måste alltid göras i det enskilda fallet, med utgångspunkt i verksamhetens specifika egenskaper och reglering samt av överenskommelsens innehåll. Tjänster som kommunen enligt lag är skyldig att tillhandahålla kan inte bli föremål för IOP eftersom en överenskommelse som detaljregleras och syftar till att täcka ett på förhand definierat behov sannolikt utgör ett upphandlingspliktigt kontrakt. Omvänt skulle en mer allmänt hållen beskrivning av ändamålen för kommunens ekonomiska stöd tala för att det inte är fråga om offentlig upphandling. IOP ska inte blandas ihop med de föreningsbidrag som kommunen kan utge. Sådana bidrag innebär inget konkret samarbete mellan en idéburen organisation.

EU:s statsstödsregler

Även EU:s statsstödsregler måste beaktas vid ingående av IOP. Statsstödsreglerna innehåller gränser för medlemsstaternas möjligheter att med offentliga medel, även kommunala, få stödja en viss verksamhet. Statsstöd får inte lämnas om det inte godkänts av kommissionen eller utformats enligt särskilda undantagsregler. Målet med reglerna är att medlemsstaterna, inklusive kommuner och landsting inte snedvrider konkurrensen på EU:s inre marknad. När en kommun stöttar en ekonomisk verksamhet med offentliga medel och det leder till att mottagaren får en fördel jämfört med andra aktörer på marknaden kan det utgöra ett otillåtet statsstöd. Den verksamhet som IOP-överenskommelser reglerar bör tillgodose ett socialt behov. Statsstödsreglerna är omfattande och i många fall komplicerade att bedöma i förhållande till IOP. Dock blir statsstödsreglerna inte tillämpliga om verksamheten är av icke-ekonomisk art eller om ersättningen är av mindre betydelse; maximalt 500 000 euro under tre år. Statsstödsreglerna är inte heller tillämpliga om ersättningen inte snedvrider konkurrensen eller påverkar samhandeln.

Överenskommelsens innehåll

Ett ingånget partnerskap ska tydliggöras i en skriftlig överenskommelse som en ömsesidig samverkansrelation. Under överenskommelsens löptid bör kommunen och nämnden ha regelbunden uppföljning och dialog om hur verksamheten fortlöper. Nedanstående bör finnas med i överenskommelsen:

- Bakgrund, syfte, mål och målgrupp
- Värdegrund
- Insatser, åtaganden, vem som gör vad

- Organisation, ansvarsfördelning
- Samverkansformer
- Ekonomisk fördelning/samfinansiering (inkl. andra resurser än ekonomiska medel)
- Dokumentation och redovisning
- Tidsram för överenskommelsen,
- Uppföljningens omfattning och innehåll
- Omförhandling, uppsägning, hävning och tvist

Stöd

Juridisk kompetens behöver tillfrågas när de juridiska förutsättningarna för att ingå ett IOP ska bedömas.

I bilaga finns en lista över organisationer och hemsidor som innehåller material där ytterligare vägledning kan fås, exempelvis hur nämnden/bolaget kan gå tillväga och exempel på hur andra har gjort.

Bilaga - Informations- och stödmaterial

Idéburen välfärd, betänkande av Utredningen om Idéburna aktörer i välfärden, SOU 2019:56, samt vägledning [Idéburen välfärd - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/491313/1/2019-05-29)

Utveckla idéburet offentligt partnerskap i kommuner, landsting och regioner, Rapport från utvecklingsarbetet 2017 Sveriges Kommuner och Landsting, [Utveckla idéburet offentligt partnerskap | SKR](https://www.skr.se/utveckla-ideburet-offentligt-partnerskap)

På Upphandlingsmyndighetens hemsida finns information om både EU:s Statsstödsregler och IOP:

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/statsstod/>

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/statsstod/statsstod---en-oversikt/>

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/statsstod/forordning-om-stod-av-mindre-betydelse/villkoren-for-sgei-de-minimis-stod/>

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/statsstod/vad-ar-statsstod/>

[Idéburet offentligt partnerskap \(IOP\) måste vara förenligt med upphandlings- och statsstödsreglerna | Upphandlingsmyndigheten](https://www.upphandlingsmyndigheten.se/statsstod/vad-ar-statsstod/)

[Idéburet offentligt partnerskap - Forum – idéburna organisationer med social inriktning \(socialforum.se\)](https://socialforum.se/ideburet-offentligt-partnerskap-forum-ideburna-organisationer-med-social-inriktning)

Nätverket idéburen sektor Skånes "Handledning om IOP", [IOP-handledning | NÄTVERKET \(natverket.org\)](https://natverket.org/)

Högsta Förvaltningsdomstolens dom, Mål nr 3165-19.

Kommunallag (2017:725)

Lag (2016:1145) om offentlig upphandling